

MIROLJUB

ISSN 1452-5976

GODINA: XI.

SOMBOR, 2008.

BROJ 3 (43)

Vjerni pokazatelji naše prošlosti kao i naše sadašnjosti - članovi dramske sekcije -

Njihovi su rezultati ponos ovog društva

Sumiranje godišnjih aktivnosti i poticaj daljnjem radu

Prigodnim recitacijama Bojane Jožić i Emine Firanj, 25. svibnja počela je redovita godišnja skupština, odnosno sabor HKUD »Vladimir Nazor«. Predsjednik Šima Raič pozdravio je članstvo i drage nam goste, među kojima posebno konzulicu Generalnog konzulata RH u Subotici Ivu Aranjoš, predsjednika HNV-a Branka Horvata te v. d. direktoricu »Hrvatske riječi« Jasminku Dulić. Zatim je minutom šutnje odana pošta

preminulim članovima između dvaju sabora.

Rad skupa vodilo je radno predsjedništvo na čelu sa Žigom Fratrićem, te njegovim zamjenicima Marijom Šeremešić i Vinkom Jozićem. Za zapisničara je izabran Pavle Matarić, a za ovjerovateljice zapisnika Marija Matarić i Hermina Malković.

Zahvaljujući na ukazanom povjerenju Žiga Fratrić je predložio u pozivnici navedeni dnevni red, koji je jednoglasno i prihvaćen.

Izvešće o jednogodišnjem radu Društva podnio je tajnik Zoran Čota, navodeći detaljne podatke o radu pojedinih sekcija te o njihovim nastupima u Društvu, u sredinama našeg okruženja, kao i u susjednim zemljama - prvenstveno u Republici Hrvatskoj, ali i u Mađarskoj. Jednako su tako navedena i gostovanja drugih KUD-ova u našoj sredini.

Članovi HKUD-a nastupali su u: Vukovaru, Sesevskom Kraljevcu, Nijemcima, Rijeci, Budimpešti, Županji, Okučanima, Hercegovcu, Strizivojnoj, Topolju, na otoku Braču, u Valpovu i Valpovštini, a potom u Subotici, Tavankutu, Svetozaru Miletiću, ali i u drugim mjestima u našoj okolici. Posebno vrijedi istaknuti aktivnosti dramske i folklorne sekcije, tamburaša, literarne, ali i drugih sekcija. U Društvu su

organizirane promocije vrijednih znanstvenih djela, likovne kolonije, prigodne izložbe i sl. Članovi su sudjelovali na stručnom uzdizanju, za djecu je organizirano ljetovanje. Društveno glasilo »Miroljub« redovito je i na vrijeme izlazilo.

Tijela upravljanja HKUD-om su u skladu sa statutarnim odredbama obavljala svoje dužnosti. Upravni odbor je upravljao Društvom između dvaju sabora, sastajao se po potrebi, a preko Izvršnog odbora provodene su odluke i operativnost u radu. Izvršni odbor je skrbio o funkcioniranju i radu sekcija, organiziranju javnih nastupa, tribina i drugih manifestacija, koordinirao je rad sekcija i pribavljao odgovarajuću opremu i sredstva za normalan rad. Aktivnosti Društva su zahtijevale permanentan rad te se Izvršni odbor sastajao uglavnom jednom tjedno.

Ostvarena je veoma dobra suradnja s matičnom državom Hrvatskom preko Veleposlanstva RH u Beogradu, Generalnog konzulata u Subotici, Hrvatske matice iseljenika u Zagrebu i podružnice u Vukovaru, te s Turističkom zajednicom Grada Zagreba. Ostvarena je uspješna suradnja sa SO Sombor i gradonačelnikom Sombora dr. Jovanom Slavkovićem, Pokrajinskim tajništvom za propise, upravu i nacionalne manjine, Ministarstvom za kulturu RS i drugima. Veoma dobra suradnja ostvarena je i s hrvatskim institucijama, organizacijama i udrugama: s Hrvatskim nacionalnim vijećem i Izvršnim odborom HNV-a, Hrvatskim akademskim društvom i Hrvatskom čitaonicom u Subotici. Nastavljena je i proširena uspješna suradnja s kulturno-umjetničkim udrugama u Hrvatskoj i Mađarskoj, ostvarena je dobra suradnja u Somboru s Humanitarnom udrugom Nijemaca »Gerhard«, sa Srpskom čitaonicom »Laza Kostić«, s Mađarskom kasinom, te s Kulturnim centrom »Laza Kostić«. Sve ove brojne i kvalitetne aktivnosti dale su žig uspješnosti rada i djelovanja HKUD »Vladimir Nazor« između dva sabora Društva.

ovog naroda. Istaknuo je i ulogu »Miroljuba« u ovom pogledu. Na financijske poteškoće osvrnuo se Stipan Pekanović potkrepljujući to problemima putovanja članova pojedinih sekcija. Naš nekada čuveni sportaš Mata Mišanji navodi štetnost, koju izaziva podijeljenost ovog hrvatskog naroda na Bunjevce, Šokce i Hrvate, a na podjelu se osvrnula i Marija Šeremešić. Uz to, ona je apelirala na roditelje da svoju djecu upišu u škole na hrvatskom jeziku. Obavijestila je nazočne i o budućim aktivnostima najmlađih članova dramske sekcije, te o gostovanju dramskog odjela »Bunjevačkog kola« iz Subotice u našoj sredini. U ime Generalnog konzulata RH u Subotici Iva Aranjoš je prenijela pozdrave generalne konzulice gerant Ljerke Alajbeg, koja zbog ranije preuzetih obveza nije mogla sudjelovati na ovom skupu. Predsjednik HNV-a Branko Horvat zaželio je Društvu i dalje uspješan rad, jer se samo kroz rad možemo očuvati na ovim prostorima, a naši su korijeni ovdje duboki.

Nakon ovoga slijedilo je izvješće blagajnika o financijskom poslovanju te izvješće Nadzornog odbora. Konstatirano je kako je Nadzorni odbor utvrdio da su poslovne knjige uredno vođene, a isplate obavljane na temelju uredne dokumentacije. Istaknuto je i kako je Društvo u proteklom razdoblju bilo vrlo štedljivo i racionalno raspolagalo raspoloživim sredstvima.

Ukazao je i na značaj školovanja djece na svom materinjem jeziku. U ime »Hrvatske riječi« skup je pozdravila v. d. direktorica Jasminka Dulić ističući, kako je somborsko područje sada bolje povezano s tom novinskom kućom. U raspravu se uključio i predsjednik Društva Šima Raič odavši priznanje svima koji aktivno sudjeluju u radu, posebno se osvrćući na rad pojedinih sekcija. Istaknuo je i materijalne probleme s kojima se Društvo bori, ističući i vrijednu pomoć koju dobiva od ovdašnjih institucija, ali i od Republike Hrvatske.

U raspravi što je uslijedila, predsjedavajući Žiga Fratrić je, naglasivši kako je član Društva već preko 60 godina, odao puno priznanje ranijem članstvu, ali je istaknuo kako na mladima svijet ostaje, te da mlade treba forsirati. Nekadašnji predsjednik Alojzije Firanj također se osvrnuo na minula vremena te naveo ulogu Društva u očuvanju identiteta

Nakon podnesenih izvješća i rasprave slijedila je dopuna tijela upravljanja. Naime, zbog odlaska iz ove sredine ili prevelike zauzetosti oslobođeni su članstva u Upravnom odboru Antun Knežević, Zdravko Feđver i Ivan Džinić, a na njihovo su mjesto imenovani Klara Šolaja-Karas, Emil Antunić i Josip Firanj.

Nakon svega, glavni i odgovorni urednik »Miroljuba« Matija Đanić promovirao je novi broj ovog lista (2/2008).

Mr. Matija Đanić

Aktivnosti dramske sekcije

Glumac je... glumac

Dramska sekcija HKUD-a »Vladimir Nazor« u Somboru oformljena je još davne 1936. godine, odmah nakon osnutka Društva i to pod nazivom Diletantska sekcija. Prvi voditelj ove sekcije bio je Stipan Dujmović, zatim Andrija Bogdan i niz drugih. Sekcija je radila s velikim brojem članova i bila je jedna od najaktivnijih sekcija u Društvu. Igrane su uglavnom komedije, a bilo je i dramskih tekstova.

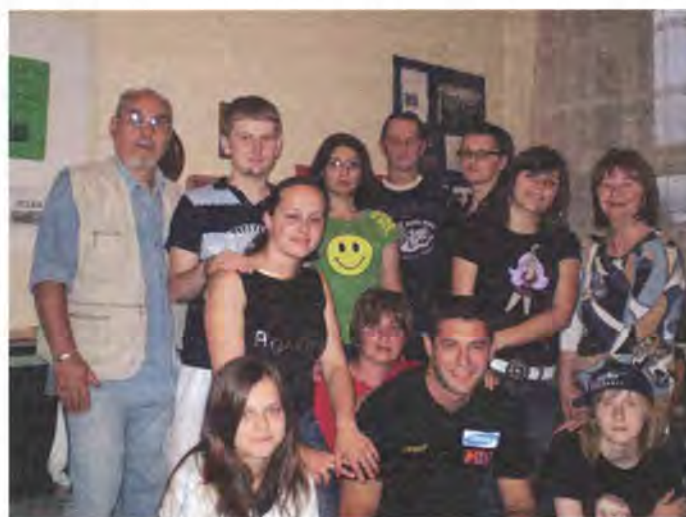
Pedesetih godina, zbog određenih političkih reorganizacija u gradu Somboru, ova sekcija prestaje s radom. Obnavljanje rada, sada već kao dramske sekcije, počelo je krajem 1962. godine zalaganjem njenog ranijeg pročelnika i redatelja Đure Vidakovića. Dobro odabrane i dobro pripremljene predstave dramske sekcije donosile su Društvu tih godina lijepa i vrijedna priznanja.

Sljedećih petnaestak godina redateljske palice se prihvaćaju: umirovljena glumica Ljubica Krstić, pa glumci Bora Stojanović i Miloško Topalović. To su bile posljednje godine aktivnog dramskog stvaralaštva u Društvu.

Nakon duže stanke, na inicijativu uprave Društva i Antuna Kneževića - Antike, dramska sekcija ponovno aktivira koncem 2000. i počet-

kom 2001. godine. Vodstvo, pročelnništvo i režiju preuzima Marija Šeremešić, prosvjetna djelatnica.

Prva premijera je održana već koncem veljače 2001.

godine. Igrana je predstava »Meldovanje«, koju su skupa pripremili Marija Šeremešić i Antun Knežević. U toj veselej komediji, izvedenoj na bunjevačkoj ikavici, nastu-

pali su - Alen Knežević, Antun Knežević, Josip Kolić, Ružica Parčetić, Agneza Pekanović, Damir Šeremešić, Marija Šeremešić i glazbenici Ivan Petreš, Ivan Firanj i

i Ružica Parčetić, kao i tamburaši. Nakon njihova odlaska, u uloge »uskaču« Joso Firanj i Klaudija Miloš, pa je predstava nastavila »živjeti« i dalje, uz glazbu tamburaša Ivana Butkovića, Josipa Marića i Antuna Krajnina - Krajca u Somboru, u Bedekovčini u RH te u Pečuhu u Mađarskoj. Krajem iste godine u sekciju se uključuju - Snežana Nađ, Klara Jobadi, Ljiljana Mijić, Antun Krajnina. Te je godine Marija Šeremešić adaptirala i na ikavicu prevela Čehovljevu »Prosidbu« te s malim izmjenama, na temelju tog teksta, pripremila komediju »Moje - tvoje«, koja je premijerno izvedena krajem veljače 2002. godine. Već u veljači 2003. godine izvedena je i komedija »Albin bircuz« po tekstu I. Jakočevića »Albina mijana«.

U predstavi su igrali - Antun Knežević, Jolika Raič, Ivan Džinić, Antun Krajnina, Agneza Pekanović, Bojana Jozić, Klara Jobadi, Ivica Pekanović, Damir Šeremešić, Snežana Nađ, Ljiljana Mijić, Ivan Maunić i glazbeni dio tamburaša.

Nakon »Albinog bircuza« slijede predstave: »Bono se ženi«, »Scenski prikaz života o. Gerarda Tome Stantića« te »Idi mi - dođi mi«.

U tom razdoblju u sekciji dolazi do velikih promjena. Iz

Aleksandar Gertner. Poslije premijere, slijedilo je gostovanje na »Danima pučkog teatra« u Hercegovcu - Republika Hrvatska. Na kraju prve sezone sekciju su napustili Josip Kolić

osobnih ili obiteljskih razloga sekciju tijekom godine napušta veliki broj članova.

No, to nije veliki problem, jer se uključuju novi članovi: Klara Oberman, Bojan Jozić, Dejana Jakšić, Sofija Vuković, Elizabeta Delić, Elizabeta Nemoda, Kristina Ispanović, Miloš Jevtić te Cecilija Pekanović.

Ova ekipa glumaca, osim u »Idi mi – dođi mi«, glumi u režiji Marije Šeremešić i u predstavama »Kad se opanak popapuči« i »Đuvegije«, a također i u jednočinki »Na klupici«.

Niz gostovanja u okolnim mjestima, u Republici Hrvatskoj i u Mađarskoj, jedina je nagrada, naravno uz pljesak publike, koju ovi vrijedni djelatnici dobiju poslije mukotrnog učenja teksta, scenskih kretnji i vremena provedenog u Društvu. Uz uloženi trud, uvijek ide i zasluženim zadovoljstvom što je ostvarena dobra uloga, što je bilo putovanja, pjesme i smijeha, što je bilo druženja. Nakon ljetnog odmora čekaju ih gostovanja, a zatim slijedi priprema još jedne, sasvim nove predstave.

Već nekoliko godina u Društvu djeluje i mlada skupina »Pčelica« u kojoj se igraju predstave na hrvatskom standardnom jeziku.

Njih smo vidjeli na naslovnici prošlog broja »Miroljuba«. Oni su igrali, u režiji Marije Šeremešić, predstave za djecu i odrasle - »Ivica i Marica na naš način«, »Igrajmo se kazališta«, jednočinku »Pastir Šimun i četiri svjetiljke«, »Betlehem«, »Božićna bajka«. Ovu sezonu su završili predstavom »Igrajmo se mora«,

koju je voditeljica i redateljica adaptirala na osnovu stihova Sunčane Škrinjarić i Dušana Radovića, a premijerno je izvedena u petak, 13. lipnja 2008. godine. Igrale su - Dorina, Emina, Aneta, Dejana, Lea, Kasandra, još jedna Dejana te Cecilija i Miloš.

Uz ovu dječju predstavu o moru opraštamo se do jeseni s vjernom publikom, kojoj od srca poručujemo: HVALA!

Marija Šeremešić

Draga sjećanja

Uredniče, mi, čitatelji »Miroljuba«, samo smo »gotovani« u odnosu na vas stvaraoce - neumorne pisce. Mi samo čekamo nešto novo, nešto posebno - što nalazimo u vašim redovima. To je sve nama starijima drago, to je sjećanje na drago nam djetinjstvo, koje je neizbrisivo iz naših duša i srca. To su nam usadili naši dragi roditelji i to je za nas vječnost. Mladima je sigurno zanimljivo čitati list, jer se tako upoznaju sa životom svojih predaka - tu su, na primjer, narodne nošnje i običaji.

No, tu su i aktualni događaji, gdje su mladi nositelji i sudionici. Sve to detaljno i pažljivo prenosi »Miroljub«. Ovo glasilo briše granice i stiže čak do Kanade i Amerike... Upoznaje nas sa životom i radom naših iseljenika. U tome je vrijednost i značaj urednika i njegovih suradnika. S radošću očekujem novi broj.

Pozdrav, Janja. (4. srpnja 2008.)

Pozdrav Elize Gerner

Nаша nekadašnja sugrađanka, prvakinja drame HNK u Zagrebu i autorica vrijednih djela o ovoj umjetnosti, sada umirovljenica, ovih je dana boravila u Somboru, te se nakon toga pismom javila: »Sretno stigoh kući u Zagreb, ali u mislima svaki se čas vraćam u Sombor svojim dragim prijateljima, među koje ubrajam u prvom redu i Vas. Naše sam razgovore ovdje produljila čitanjem 'Miroljuba' sve do 'šarenih stranica', pomoću kojih se izvrsno zabavljam.... Gospodine Đaniću, Vi radite jedan koristan i plemenit posao, koji će za sva vremena ostati u arhivama, za razliku od teatra koji nestaje čim je riječ izgovorena. Iza nas ostaje samo sjećanje... Uz iskrene i srdačne pozdrave,

Eliza Gerner«. (30. lipnja. 2008.)

U zavičajju svojih pra-pradjedova

Program obilježavanja 320. obljetnice seobe šokačkih Hrvata iz Tuzle u Bosni u Bačko Podunavlje, pod nazivom »Tragovi Šokaca od Gradovrha do Bača« (1688. - 2008.) sadržajan je i raznovrstan, a počeo se realizirati od polovice svibnja u Osijeku i trajat će do konca studenog kada se u Sonti organizira Šokačko veče.

SIMPOZIJ: U subotu, 31. svibnja, u Tuzli je održan simpozij u povodu obilježavanja ove seobe – 320. obljetnice od odlaska franjevacu i tuzlansko-gradovrških Hrvata-katolika iz ovog bosanskog prostora u Bač i okolna mjesta. Osnovna tema simpozija bila je: »Migracije kroz stoljeća«. Na skupu su bili nazočni predstavnici svih hrvatsko-šokačkih mjesta u Bačkoj, te oni iz Slavonije i tuzlanske regije u BiH.

Domaćin skupa bio je fra Zdravko Anđić, a skup je otvorio fra Pavo Filipović. U uvodnom izlaganju fra Anđić je govorio o migracijama Hrvata katolika s povijesnog područja Soli prije 320 godina (Soli je naziv za današnju Tuzlu; tuz na turskom jeziku znači sol, a tuzla – solana). Uz davanje općih pojmova o migracijama, navedena je i težnja migranata da traže bolje uvjete življenja i kako je u tom povijesnom razdoblju u Bosni vladalo nasilje Turaka, te da je u Slavoniji i Bačkoj tada već uspostavljen relativan red i mir.

Nakon ovoga fra Andrija Zirdum govorio je o temi »Stanje u Bosni u XVII. i XVIII. stoljeću«, ističući nasilje turske vlasti, osobito u selima gdje je, za razliku

od islamiziranih gradova, živjelo 100-postotno kršćansko stanovništvo.

Umjesto odsutnog dr. Ante Sekulića, pročitan je njegov rad na temu »Franjevci u Bačkoj i Baču«, koji predstavlja povijest franjevačkog samostana u Baču. Osvrt na radove u povodu 300. obljetnice djelovanja franjevacu u Baču dao je prof. Juraj Novosel, dok se dr. Ivo Anđić Lužanski osvrnuo na razvoj ovog prostora u novije vrijeme - nakon 1945. godine. Na koncu je prof. Ivo Kovačević govorio o položaju

samostana svete Marije bila je kršćanska mahala. Zbog širenja muslimanskog naselja, franjevci su oko 1541. godine napustili Gornju Tuzlu i podigli novi samostan na brdu Gradovrh kod Donje Tuzle. On je kasnije razrušen te mu se nisu očuvali niti temelji. Osim fotografiranja za uspomenu, posjetitelji su sa samog vrha ponijeli jedan kamen, koji je u crkvi blagoslovljen, te ponesen u Bač.

U 18 sati u župnoj crkvi sv. Petra i Pavla održana je svečana sveta misa, koju

Katoličke crkve i Hrvata u BiH, potkrepljujući to statističkim pokazateljima.

U poslijepodnevnim satima istoga dana organiziran je odlazak na lokaciju bivše utvrde Gradovrh i bivšeg gradovrškog samostana. Na toj dominantnoj uzvisini nema više ni traga od ranije vrijednih građevina. Naime, u Gornjoj Tuzli oko

je predvodio župnik iz Bača vlč. Josip Štefković s još trima franjevcima.

HODOČAŠĆE I KULTURNO-UMJETNIČKI PROGRAM: Drugoga dana, 1. lipnja, organizirano je hodočašće i sveta misa, a potom bogat kulturno-umjetnički program sudionika.

U svečanoj povorci ulicama Tuzle,

koja je išla od župne crkve sv. Petra i Pavla do Crkvišta, gdje je održano svečano misno slavlje, sudjelovalo je više od tisuću šokačkih Hrvata iz bačkog dijela Podunavlja, Slavonije i Bosne. Osnovni cilj ovog hodočašća bio je obilježavanje ove vrijedne obljetnice od odlaska skupine Hrvata iz Gradovrha u Bač i okolna mjesta bačkog Podunavlja. Prema povijesnim podacima jedna veća skupina katolika iz okolice Tuzle, predvođena franjevcima, napustila je svoja ognjišta i doselila se u Bač i okolna mjesta. Sa sobom su ponijeli i sliku Gospe Radosne iz samostana Gradovrh, koja je i danas lijepo očuvana i nalazi se u franjevačkom samostanu u Baču, gdje je poštujaju kao posebnu svetinju. Na čelu procesije ovoga je puta nošena reprodukcija ove slike ukrašena ružama. U procesiji su sudjelovali brojni franjevci i drugo svećenstvo, te vjernici - članovi brojnih udruga kulture, obučeni u svoje narodne nošnje, potom uzvanici iz politike, diplomacije i kultu-

re, te brojni hodočasnici iz Bačke, Slavonije i BiH.

Gvardijan tuzlanskog samostana fra Zdravko Anđić najavio je svetu misu, koju je predvodio provincijal Bosne Srebrene fra Mijo Džolan. U koncelebraciji sudjelovali su

brojni franjevci, među kojima i gvardijan somborskog karmelićanskog samostana o. Anđelko Jozić, OCD, kao i župnik iz Bača vlč. Josip Štefković te župnik iz Bačkog Monoštora vlč. Goran Vilov. Među nazočnima bili su čla-

novi kulturno-umjetničkih društava i hodočasnici iz: Bača, Plavne, Vajske, Bođana, Sonthe, Sombora, Bačkog Monoštora i Bačkog Brega, te gosti iz Slavonije i članovi KUD-ova iz tuzlanske regije. Od uzvanika navest ćemo konzulicu gerant RH u Subotici Ljerku Alajbeg, predsjednika Ureda HMI u Vukovaru Silvija Jergovića, te predsjednika Organizacijskog odbora subotičke Dužijance Grgu Kujundžića.

U kulturno-umjetničkom programu članovi svih šest udruga kulture šokačkog Podunavlja zajednički su otpjevali pjesmu »Šokadija« autorice Božane Vidaković iz Sonthe.

Poslije svega nastupale su plesne i pjevačke skupine KUD-ova iz - Bača, Dokanje, Berega, Tuzle, Husina, Monoštora, »Šokačke grane« iz Osijeka, Sonthe, Donje Bebrine, Vajske, Plavne.

Nakon bogatog i raznovrsnog programa svim sudionicima je priređen bogat ručak, te prigodan ispraćaj.

Matija Đanić

Veselo u ravnoj Slavoniji

Susret hrvatskih KUD-ova iz tri susjedne zemlje

U Viškovicima, selu u neposrednoj blizini Đakova, u toj ravnoj Slavoniji, tamošnje Kulturno-umjetničko društvo »Ivan Tiškov« organiziralo je 15. lipnja tekuće godine drugu međunarodnu i međudržavnu smotru folklora pod nazivom »U Viškovce prid žetvu«.

Na ovoj manifestaciji,

posvećenju predstojećoj žetvi, sudjelovale su folklorne skupine iz Republike Hrvatske, BiH i Vojvodine. Iz RH to su mlada i srednja folklorna skupina domaćeg KUD-a »Ivan Tiškov«, zatim članovi KUD-ova »Sloga« iz Bapske, »Zora« iz Piškorevaca te »Petőfi Sándor« iz Laslova. Iz BiH nastupila je izvorna fol-

klorna grupa »Sloga« iz Guča Gore kod Travnika, dok je iz Vojvodine ta čast pripala članovima našega društva.

Ova prigodna manifestacija na kojoj se, simbolički rečeno, »okupilo cijelo selo« organizirana je na izgrađenoj pozornici na otvorenom prostoru nogometnog igrališta.

Otvarajući manifestaciju

te pozdravljajući okupljene, predsjednik domaćeg KUD-a Stjepan Bogdanić posebno je istaknuo načelnika Općine gosp. Željka Gudelja i župnika vlč. Stanislava Šotu.

Članovi domaće folklorne skupine, kao i oni iz Piškorevaca i Bapske, nastupali su obučeni u svojim lijepim slavonsko-šokačkim narodnim nošnjama, a plesači iz Laslova u mađarskim, izvodeći svoje nacionalne plesove.

Izvorna folklorna skupina iz Guča Gore dočarala je gledateljstvu izvorne plesove s napjevima srednje Bosne.

Članovi našega folklora, s pratećim tamburaškim sastavom, izveli su igre iz Banata, te bunjevačke igre iz Sombora i okolice. Uz uvažavanje svih sudionika, ipak se sa sigurnošću može konstatirati kako su naši elegantni, vedri i nasmijani plesači nadvisili sve sudionike, što se zaključuje i po reagiranju nazočne publike, koja je stalno pljeskala u ritmu glazbe i plesa, osobito pri izvođenju ovdašnjih bunjevačkih igara.

Na koncu je i ispraćaj člana našega KUD-a bio izuzetno lijep i srdačan, s željom da idući susret bude kod nas. Pa, neka tako i bude.

RAZGLEDANJE ĐAKOVAČKE KATEDRALE:

Tijekom ovog boravka u Viškovicima organiziran je i odlazak u Đakovo, te razgledanje njegove osnovne kulturno-povijesne znamenitosti - Strossmayerove katedrale. Ova iznimno vrijedna znamenitost podignuta je između 1866. i 1882. godine u neoromaničkom stilu. Duga je 74 m, visoka 40 m, a poprečni brod joj je dug 51,5 m. Ima dva zvonika visoka 84 m. Izvana je obložena crvenom opekom, a iznutra oslikana zidnim slikama na

teme Starog i Novog zavjeta. Nad ukrštanjem glavnog i poprečnog broda je osmerokutna kupola, a ispod nje glavni oltar.

Orgulje ove katedrale iznimno su vrijedne, te stoje u rangu s orguljama zagrebačke katedrale i somborske karmelićanske crkve.

Ovu izuzetno vrijednu katedralu do sada je vidjelo manje od trećine sudionika ovog našeg putovanja, te je to bio i osnovni razlog ovog posjeta.

Uz navedene, kao i brojne druge informacije, koje su dane sudionicima puta tijekom vožnje prema Đakovu, naveden je i povijesni podatak da je Đakovo davne 1349. godine postalo stalno sjedište Bosanske biskupije.

Matija Đanić

KUD »Ivan Tiškov« u Viškovicima okuplja oko 120 aktivnih članova raspoređenih u tri folklorne i u tamburašku sekciju. Osim toga, u društvu djeluje i sekcija zlatoveza. Starosni raspon kreće se od 5 do 80 godina. Nastup članstva je diljem Republike Hrvatske, a 1996. godine nastupili su i na festivalu JHP (izvornog folklor) u Klagenfurtu, predstavljajući Hrvatsku. Osim izvornog folkloru njeguju i starinsko crkveno pjevanje. Mlađi naraštaji, sa svojim širokim slavonskim srcem, prihvaćaju svoj folklor i svoje običaje, te se za budućnost ovdje ne treba plašiti.

KUD je dobio ime po poznatom hrvatskom slikaru Ivanu Tišovu, rođenom u Viškovicima. Njegova slika »Bogorodica« krase mali oltar mjesne crkve posvećene sv. Matiji apostolu.

Predsjednik Društva Stjepan Bogdanić više je puta dolazio u naše Društvo, te je tako dogovorena i suradnja dva KUD-a. Ovoga puta ona je i konkretizirana.

»Igrajmo se mora...«

Nakon nekoliko mjeseci napornog rada i truda, dramska skupina »Pčelica« HKUD »Vladimir Nazor« u po redu kazališna predstava voditeljice i redateljice Marije Šeremešić doživjela je veliki uspjeh.

Somboru je u petak, 13. lipnja 2008. godine, premijerno odigrala kazališnu predstavu »Igrajmo se mora...«.

Iako kažu kako je petak 13. baksuzan dan, dvanaesta

Ljepotu teatarskog izraza i ritmičkih pokreta sastavljenih u jedinstvenu cjelinu dočarali su nam - Aneta, Emina, Dorina, Dejana, Ceca, Lea, Kasandra, Dejana i Miloš. Oni

su nam dočarali skupinu djece na plaži, koja se pokušava spontano zabaviti i organizirati svoje slobodno vrijeme kroz igru, pjesmu i pokret.

Predstava se zasniva na stihovima Sunčane Škrinjarić i Dušana Radovića, a prati je glazba hrvatskih i svjetskih

poznatih glazbenika. Gledatelji su imali priliku vidjeti i brekdance u izvedbi Lee Jevtić te koreografiju uz poznati RNB hit Rihanne »Ambrella«.

I što još reći - uživali su glumci, uživala je i publika, a najesen ih očekuju reprize.

Dejana Jakšić

Predstava »Ljubavno pismo«

HKC »Bunjevačko kolo« iz Subotice

Članovi dramskog odjela HKC »Bunjevačko kolo« iz Subotice izveli su predstavu »Ljubavno pismo« klasika srpske komediografije Koste Trifkovića u Velikoj dvorani Hrvatskog doma u Somboru u nedjelju, 15. lipnja. Redatelj predstave je Ninoslav Šćepanović, profesionalni kazališni redatelj, koji je tekst komada prilagodio dijalektalnoj ikavici bunjevačkog govora.

»Ljubavno pismo« je komedija zabune, zasnovana na situacijama koje su posljedica zamjene ljubavnih pisama, koja ne

dospijevaju u ruke onih kojima su namijenjena. Ovakav jednostavan zaplet rada niz nesporazuma i šaljivih situacija u nastojanju likova da zataškaju skandal. U glavnim ulogama su Marija (Bernardica Ivanković) i Eržika (Dajana Šimić), ljubomorne supruge, koje se zgražavaju na samu pomisao na preljubu svojih muževa, i njihov međusobni odnos susjeda s trzavicama, zavisti i neiskrenosti kulminira komičnim scenama. Njihovi muževi Remija (Nikola Ivanković) i Lojzija (Davor Šimić), zbunjeni i nespretni u

pokušaju zataškavanja laži i izbjegavanja svoje odgovornosti, stvaraju dodatni šaljivi zaplet. Za sretni završetak predstave zaslužni su najmlađi glumci, tvorci i akteri ljubavnog pisma - Evica (Sanja Matić) i Ivan (Nenad Kostić). Kroz predstavu se vješto provlači i lik sluga, pijani i uspavani promatrač događanja Joso (u tumačenju Ruže Letović). Uspješna, zabavna i šaljiva predstava zaslužila je i znatno brojniju publiku, koja se ovoga puta okupila u Hrvatskom domu.

Zoran Čota

Proštenje u kapeli Srpne Gospe u Čonoplji

Pokraj stare ljetne ceste, što spaja Čonoplju i Svetozar Miletić te prati padine Telečke lesne zaravni, nalazi se vodica s kapelom Srpne Gospe.

U mikrodepresiji ispod nešto više lesne zaravni ranije se nalazio slabiji izvor. Kasnije je taj izvor adaptiran te se sada voda isisavanjem izvlači. Okolica mu je ozelenjena pretežno stablima topole, te tako predstavlja manju zelenu oazu.

Na ovom lijepom prostoru davne je 1894. godine podignuta manja, simpatična kapela s dva tornja, a uz nju i odgovarajuće raspelo. Kapela je posvećena Majci Božjoj te je, uz vodicu, postala hodočasničko mjesto pretežno vjernika Čonoplje i Lemeša,

ali i Sombora, osobito žitelja njegovih Gradina salaša. Postolje starog križa je, zbog

dotrajalosti, devedesetih godina obnovljeno te pomaknuto uz samu vodicu, a ispred kapele je, prigodom proslave

stote godišnjice njene gradnje, 1994. podignut novi, lijepi križ.

Svete mise ovdje se služe četiri puta godišnje, a ova, što se održava 2. srpnja, središnja je, a tada je i kapelsko pro-

štenje. Ovaj se datum povezuje s velikim nevremenom - elementarnom nepogodom, tučom leda - koja je uništila zemljoradničke usjeve. Vjernici ove župe tada su dali zavjet Svevišnjem da će se redovito moliti kako bi ubuduće bili pošteđeni ovakvih i sličnih katastrofa.

Misno slavlje ovoga je puta služeno na dvama jezicima - hrvatskom i mađarskom - a držali su ga župnici župa iz Sivca i s Palića. Sam naziv Srpna Gospa ukazuje da se održava u vrijeme žetvenih radova.

Na pjevanoj svetoj misi, održanoj na otvorenom prostoru, sudjelovalo je više od 300 vjernika.

Matija Đanić

Treći po redu Festival marijanskog pučkog pjevanja

U subotu 5. srpnja 2008. godine, održan je, treći po redu, Festival marijanskog pučkog pjevanja u crkvi sv. Petra i Pavla u Bačkom Monoštoru. Festival je počeo u 18 sati, a otvorio ga je župnik župe Presvetog Trojstva iz Sombora vlč. Josip Pekanović.

Sudjelovale su pjevačke

skupine KUD-ova i crkveni zborovi, a voditeljica Marijana Šeremešić je najavljivala redom zborove, pa je tako prvi zbor bio HKPD »Silvije Strahimir Kranjčević« iz Bačkog Brega, a u nastavku slijedili su - HKUD »Vladimir Nazor« iz Sombora, HKUPD »Mostonga« iz Bača, Ženski mađarski pjevački zbor

župe svetog Petra i Pavla iz Bačkog Monoštora, HKPD »Matija Gubec« iz Tavankuta, KPZH »Šokadija« iz Sonte, ŽPS »Šokice« i tamburaši »Šokačka duša« udruge »Šokačka grana« iz Osijeka, te KUDH »Bodrog« iz Bačkog Monoštora.

Najvjerniji zaljubljenici marijanskih pjesama svaki su

zbor nagradili velikim pljeskom, a po završetku, sve skupine po sredini izlaze iz crkve i pjevaju »Čuj nas Majko«, odlazeći u Dom kulture na druženje.

Ispred doma, pa i u domu, društvo je zabavljala tamburaško-pjevačka skupina »Šokačka duša« iz Osijeka.

Antun Kovač

Lira naiva

Šesti susret Lire naive održan je 28. lipnja 2008. godine u Sonti, a domaćin je bila KPZH »Šokadija«.

U 11 sati je zakazan početak druženja u Domu Šokadije, koje je otvorio predsjednik »Šokadije« prof. Zvonko Tadijan, a koje je trajalo do 12 sati, gdje se svaki prisutni član predstavio s nekoliko riječi. U 12 sati skupina je krenula pješice u crkvu svetog Lovre, gdje su župnik Dominik Ralbovski i vođa skupine gospodin Josip Brdarić govorili o povijesti crkve, da bi

poslije toga krenuli, opet pješice, na kalvariju, gdje je grupa pogledala zavjetnu kapelu srca Isusova, a s kalvarije u osmogodišnju školu »Ivan Goran Kovačić« na ručak. Poslije ručka mons. dr. sc. Andrija Kopilović, predsjedavajući Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost, podijelio je svakom sudioniku po pet primjeraka knjige, a zatim je prof. Tomislav Žigmanov preuzeo riječ i s njim je druženje trajalo do 18 sati, kada je počela književna večer u velikoj dvorani Doma kulture,

koju je otvorila prof. Katarina Čeliković, duhovni vođa svih ovih susretanja, a nastavila voditi Ljiljana Tadijan. Da večer ne bi prošla u suhoparnom čitanju stihova pobrinula se pjevačka skupina ovog društva na čelu s Božanom Vidaković i njezinom harmonikom. U knjizi je zastupljeno 56 pjesnika, a prisutno je bilo oko polovice, koji su čitali svoje stihove.

Sljedeći susret Lire naive 2009. godine, predviđen je da se održi u Plavni.

Antun Kovač

Gradina salaši

Gradina salaši su pri-gradsko salaško nase- lje raštrkanoga tipa, jugoistočno od Sombora. To je naselje smješteno između ceste Sombor-Kljajićevo na sjeveru, Velikog bačkog kanala na jugu, grada na zapadu, te susjednih katastarskih općina - Kljajićevo, Telečke i Sivca - na istoku. U smjeru zapad-istok taj prostor doseže duljinu od 10 do 12 km. Dijeli se na Istočnu i Zapadnu Gradinu, s najvećom koncentracijom salaša građenih uz nekadašnji ljetni Sivački put. Tu, oko prijašnje škole, na udaljenosti od oko 6 km od grada, nalazi se i središte ovih salaša - tu je podružnica Mjesne zajednice »Mlaka«, Društveni-zadružni dom s kavanom, a prije je tu bila i prodavaonica mješovite robe. Sada su svi ovi salaši sa Somborom povezani asfaltnom cestom. Južni dio Gradine oko Klise, kao i područje salaša Matarići, ostao je izoliran od ostalog prostora ove salaške skupine poslije prokopavanja Franc Jozefova kanala (u jugoslavenskome razdoblju preimenovanog u Veliki bački kanal) 1802. godine. Od salaških skupina na Gradini se posebno izdvajaju - Pekanovići, Bogišići, Goretići, Bošnjaci, Zeljkovi, te Kovačići, Radojevići itd. Na Gradini živi i obitelj Markovića, koji nose naziv »Kapetani«. Oni su potomci kapetana Duje Markovića, koji je 1687. doveo posljednju veliku skupinu bunjevačkih Hrvata na somborsko područje, a čiji je unuk Matija 1749. uputio zamolbu Mariji Tereziji da mu se dodijeli pustara Gra-

dina zbog zasluga njegova djeda u borbi s Turcima.

Cijeli prostor ovih salaša veoma je plodan i nešto viši dio bačke lesne terase visine i do 99 metara. Za te uzvisine, koje nikada nisu bile plavljene, vezuju se i tragovi najsta-

rijih ljudskih staništa u okolici Sombora - srednjovjekovnih ljudskih naselja i utvrda, ali i onih iz razdoblja prije nove ere.

Premda su Turci gospodarili cijelim somborskim prostorom od 1541. do 1687. godi-

ne, stanovnici Gradine su i tada porez plaćali Kalačkoj nadbiskupiji. Ovo nesumnjivo hrvatsko pučanstvo, koje je naseljavalo ovo područje, franjevci su potajno okupljali držeći im sv. mise i druge vjerske obrede na skrovitim mjestima. Na svoj način na to upućuje i toponim Crkvina, a naziv Gradina ukazuje na neku utvrdu ili teritorij koji pripada utvrđi. Broj kršćanskih obitelji - poreznih obveznika prema turskoj vlasti u Gradini u to vrijeme iznosio je: 1554. - 1, 1570. - 4, 1590. - 7. No, slavenskog katoličkog življa na ovim je prostorima bilo i prije turskih osvajanja, jer su još 1480. iz Dalmacije ovamo stigli dominikanci. Beogradski nadbiskup Marin Ibršimović 24. listopada 1649. krizmao je u Somboru 117 vjernika iz 30 obitelji.

Seobom bunjevačkih Hrvata u ove krajeve 1687. iz osnova je izmijenjena nacionalna i vjerska struktura pučanstva. Godine 1720. Gradina je pustara somborskih vojnih graničara. Prema popisu iz 1748. godine u Gradini su skoro isključivo živjeli bunjevački Hrvati, a od tada se događalo i intenzivnije naseljavanje ovoga prostora. Vremenom zemljoposjednici i ovdje postaju bogatije obitelji Mađara i Nijemaca (18. stoljeće), te se postupno doseljava i određen broj njemačkih, mađarskih i srpskih obitelji, premda su Hrvati uvijek bili u većini. Uz bunjevačke Hrvate, koji i danas dominiraju, u pojedinim salaškim skupinama prevladava srpski živalj (npr. Radojevići i Kovačići).

Budući da je 1749. Sombor dobio status slobodnog kraljevskog grada, Magistrat je, zbog izuzetnih zasluga, somborskim franjevcima darovao ovdje 24 jutra zemlje, a oni su, u znak zahvalnosti, na brežuljku Klisa (kod današnjeg Velikog kanala) podigli križ, ali se o njegovoj sudbini odavno ne zna ništa.

Pučkaškola otvorena je 1876. na salašu Đure Pekanovića, a već 1879. Katolička crkvena općina Sombor ovdje je podigla novu školsku zgradu, u kojoj su se povremeno održavale sv. mise, kao i drugi vjerski obredi. Uz zgradu je postavljeno i veliko posvećeno zvono, koje je zvonilo za praznike, a oglašavalo se i kada su nailazili gradonosni oblaci. Iz ovog školskog prostora zvono je nakon Drugog svjetskog rata izmješteno, te locirano u privatno dvorište ovdašnjeg vjernika Antuna Pekanovića, koje se nalazi u blizini sadašnje kapele. Antun Pekanović je u to je vrijeme, kao vjernik, volonterski obavljao i dužnost tamošnjeg zvonara.

Kada je koncem pedesetih godina ovdje osnovan crkveni odbor, pitanje zvana ponovno je aktualizirano. Vijećnik tog tijela Antun Kalmar tada je darovao svoju zemljišnu parcelu na koju je zvono i premješteno. Ovdje je, zahvaljujući dobrovoljnim priložima i radnim akcijama vjernika, već koncem tog decenija dovršen manji stambeni objekt s ciljem da služi kao dom zvonara. Početkom sedamdesetih godina taj je salaš dijelom adaptiran, a dijelom dograđen, te je tako dobivena sadašnja kapela s pratećim prostorom.

Kapela je posvećena sv. Antunu Padovanskom, a vika-

rijat je župe Presvetog Trojstva u gradu. Vikar kapele je, po svojoj funkciji, župnik župe Presvetog Trojstva. Po ustaljenom običaju nedjeljne sv. mise ovdje se služe jednom mjesečno, po pravilu prve nedjelje u mjesecu, a crkveno proštenje slavi se u nedjelju koja slijedi nakon blagdana Sv. Antuna Padovanskog (tj. nakon 13. lipnja).

Od vjerskih znamenitosti u Gradini postoje i tri velika križa - dva katolička i jedan pravoslavni. Jedan od navedenih katoličkih križeva nalazi se uz stari Sivački put, na polovici rastojanja između centra Sombora i Gradina salaša, a ispred je salaša Ilije Matarića - Šanjike i Šime Hornjaka. Od

davnina je taj križ Gradincima služio kao orijentir na putu Gradina - Sombor. Podignut je 1909. godine.

Glavna prometnica Gradina salaša je asfaltirana, a naselje je 1960-ih godina elektrificirano. Međutim, na izoliranome dijelu južno od Velikog kanala, bez tvrdoga puta i električne energije, te mosta, koji ih je povezivao s drugim dijelo-

Gradina salašima je 1961. u 240 kućanstava živjelo 763 stanovnika, 1981. u 148 kućanstava 453 osobe. Pri posljednjem popisu iz 2002. broj kućanstava je iznosio 92, a broj žitelja 257. Zbog smanjenja broja stanovnika, smanjen je i broj djece, te je i škola, kao istureni odjel jedne gradske škole, 1997. ukinuta.

Većina stanovnika Gradine i danas se bavi poljoprivrednom djelatnošću - zemljoradnjom i stočarstvom. Gajenje kvalitetnih goveda, a ranije i ovaca, rezultiralo je proizvodnjom čuvenog somborskog sira, prvobitno pravljenog od ovčjeg mlijeka. Kako suvremena agrotehnika oslobađa sve veći broj neposrednih djelatnika, to se isti opredjeljuju za druge poslove, ali u gradu. Većina njih, ukoliko napušta i svoja salaška staništa, poglavito oni mlađi, odlaze u Sombor.

Imućnije obitelji oduvijek su u gradu imale i svoje kuće u kojima su njihovi članovi boravili pri obavljanju neophodnih poslova, a tu su, po pravilu, živjeli i najstariji članovi obitelji, koji su se, uz ostalo, brinuli i o mladima, koji su ovdje pohađali školu.

Matija Đanić i Josip Z. Pekanović

Uz brojne podatke koje su prikupili autori ovih redaka, korištena je i sljedeća literatura: J. Muhi, Zombor tortenete, Zombor, 1944.; M. Beljanski, Somborski salaši, Sombor, 1970.; M. Beljanski, Ponovo o somborskim salašima, Sombor, 1979.; M. Beljanski, Najstariji podaci o Hrvatima u Somboru, Sombor, 1988.

Prema popisu pučanstva u

Prva sveta pričest

U župi Presvetog Trojstva, u nedjelju 25. svibnja tridesetero je djece primilo svoju prvu svetu pričest.

U prepunu crkvu prvopričesnici su, predvođeni svojim vjeroučiteljicama, a svi obučeni u lijepa, jednaka bijela odijela, dostojanstveno ulazili, dok je dobro uvježban zbor nešto starije djece pjevao

svete pjesme.

U nadahnutoj i prikladnoj propovijedi, prilagođenoj prvoj ispovijedi i pričesti, župnik crkve preč. Josip Pekanović, obraćajući se prvopričesnicima, njihovim roditeljima i nazočnim vjernicima, govorio je o Isusu Kristu, o ljepoti života, o odgovornosti roditelja prema djeci te o

važnosti župne zajednice. Istaknuo je i vjeru u ljepšu budućnost naglasivši, kako pri ovome svatko od nas mora prihvatiti dio svoje osobne odgovornosti.

Sretna djeca su poslije svete mise i primljene prve pričesti pošla na prigodan domjenak.

M. Đ.

Krizma u župi Presvetog Trojstva

U nedjelju 11. svibnja, na blagdan Duhova, u župi Presvetog Trojstva održana je sveta krizma. Potvrdu iz somborskih župa Presvetog Trojstva, svetog Križa i svetog Nikole Tavelića primilo je

47 krizmanika. Čin svete krizme obavio je generalni vikar mons. Slavko Večerin, koji je predvodio i svetu misu, koju su s njim suslavili karmelićani o. Anđelko Jozić, o. Bernardin Vizmeg i o. Zlatko Pletikosić,

te župnik župe Presvetog Trojstva preč. Josip Pekanović i kapelan iste župe Andre Horvat, župnik župa svetog Križa i svetog Nikole Tavelića vlč. dr. Marinko Stantić, kao i župnik iz Kupusine vlč.

Vilmos Bunford.

Činom svete krizme krizmanici su potvrdili kršćansku vjeru te postali punopravni članovi kršćanske zajednice.

M. Đ.

Ljetno proštenje u župi sv. Nikole Tavelića

U nedjelju 22. lipnja, vjernici župe sv. Nikole Tavelića na Bezdanskom putu proslavili su svoje ljetno proštenje. Bila je to 37. obljetnica od postavljanja kamena temeljca za izgradnju ove crkve. Drugo župno

proštenje slavi se na blagdan Sv. Nikole Tavelića, 14. studenoga. Svetu misu predvodio je vlč. Davor Kovačević iz Bačkog Brega, uz dr. Marinka Stantića, župnika, te uz prisustvo somborskog mladomisnika ocd.

Zlatka Pletikosića. Župnik Marinko Stantić na kraju je svete mise zahvalio vjernicima koji su pomagali u radovima, koji su ove godine obavljani na crkvi.

A. F.

Svečana sveta misa za oca Gerarda

U prigodi obilježavanja smrti sluge Božjega o. Gerarda Tome Stantića 24. lipnja u karmelićanskoj crkvi se okupilo mnoštvo vjernika i hodočasnika iz brojnih mjesta uže i šire okolice Sombora. Tom je prigodom svečanu svetu misu prikazanu za

oca Gerarda, za njegovo proglašenje blaženim i svetim, predvodio biskup Subotičke biskupije msgr. dr. Ivan Penzeš s desetak svećenika, a propovijedao je Goran Jovičić, svećenik iz Subotice. U svojoj propovijedi propovjednik Jovičić se velikim dijelom

osvrnuo i na život i djelo sluge Božjega o. Gerarda - na njegov ponizni i svetački život, te pri tome istakao: »Sluga Božji o. Gerard se odlučio za svetost živjehći redovnički, isposničkim načinom života i djeleći sakramente svima bez razlike: Hrvatima,

Madarima, Nijemcima i svima koji su dolazili.« Otac Gerard u somborskom je samostanu djelovao više od pedeset godina, a postupak za njegovo proglašenje blaženim i svetim pokrenut je 1985. godine.

M. Đ.

Smjena na čelu somborskog karmela

U nedjelju, 25. svibnja, nakon Tjelovske procesije, prior karmelićanskog samostana o. Anđelko Jozić oprostio se od somborskih vjernika. Nakon tri godine provedene u našem gradu i na ovoj odgovornoj dužnosti on je zbog bolesti, a po odluci oca provincijala,

premješten u Zagreb u karmelićanski samostan u Remetama. Dužnost priora ovog samostana preuzeo je o. Bernardin Vizmeg.

U svom oproštajnom govoru o. Anđelko se, uz ostalo, zahvalio svojim bliskim suradnicima, gradonačelniku Sombora dr. Jovanu

Slavkoviću, koji je uvijek bio privržen samostanu i narodu, kao i svim vjernicima na suradnji, te na kraju dodao »Sve vas ljubim i Bog vas blagoslovio«.

M. Đ.

Obavijest:

U crkvi sv. Križa u Somboru uvedena je nova duhovnost, klanjanje presvetom oltarskom sakramentu. Klanjanje je počelo na Tijelovo i održava se četvrtkom u 20 sati i 30 minuta. Ovoj pobožnosti

prisustvuje lijep broj vjernika, koji žele Isusu iznijeti svoje prošnje, molitve i zahvalnost za sve što je učinio i ono što želimo da učini za nas.

A. F.

Hvale vrijedna promocija

Promocija knjige Marije Šeremešić »Tragovi sjećanja« obavljena je 6. lipnja tekuće godine u Vinkovcima.

Naime, ovdje, u prostorijama ogranka Matice hrvatske u ovom slavonskom

gradu, okupio se lijep broj uglednika i znanstvenika, kako bi više saznali o Bačkom Monoštoru i njegovim stanovni-

cima, koji ovdje stoljećima žive i koji su dali i daju osnovno obilježje mjestu i prostoru koji ga okružuje. Među uglednicima nabrojiti ćemo samo neke: voditelja Ureda HMI u Vukovaru Silvija Jergovića, učiteljica u mirovini Ivana Vinkova, podrijetlom Monoštorca, te profesora Tomu Šalića.

Uvodno izlaganje o autorici, o njenom djelu i o sadržajima istog iznio je autor ovih redaka prof. Matija Đanić.

Podrazumijeva se da je autorica knjige navela osnovne motive, koji su je inspirirali da napravi ovaj vrijedan prikaz. Razgovor, koji je nakon toga uslijedio, ukazuje na vjekovnu povezanost jednog te istog hrvatsko-šokačkog naroda s obiju strana Dunava - one u Bačkoj s onom u Slavoniji i Baranji.

Promocija ovog djela ranije je već obavljena u našem društvu i u Monoštoru, te u Zagrebu i u Bilju u Republici Hrvatskoj.

Osim predstavljanja ovog interesantnog izdanja, sudionici ove aktivnosti u Vinkovcima su razgledali Gradski muzej, posebno njegove etnološke i arheološke odjele, koji su izuzetno sadržajni, te lijepo i krajnje funkcionalno uređeni. Samo etnološki odjel s preko 1500 izloženih predmeta od - drveta, pruća, keramike, tekstila, vune, kože, krzna, stakla, porculana i metala iz vremena prve polovice 19. stoljeća ima posebnu vrijednost, te pobuđuje i posebnu pozornost. Nakon ovoga razgledani su i vrijedni i raznovrsni eksponati privatne zbirke uvaženog kolekcionara Ivana Vinkova u njegovu domu.

Uz navedeno, za sudionike je organiziran i odlazak u Retkovce, susjedno selo u kome živi veći broj potomaka nekadašnjih doseljenika iz Bačkog Monoštora.

Matija Đanić

Radovi u knjižici HKUD »Vladimir Nazor«

Knjiga je velika stvar ako se čovjek umije njome koristiti. Knjige složene na policama naši su veliki, tihi prijatelji. One u tišini i pomalo skrivene od pogleda čekaju kada ćemo od njih zatražiti neku uslugu: kako bismo uvećali svoje znanje iz neke oblasti, kako bismo se upoznali s poviješću, upoznali neke krajeve, neke ljude ili događaje. Ili jednostavno zabaviti se i razonoditi.

One nam mogu ispuniti svaku želju koju zatražimo.

Dobro su ovo znali osnivači i uprava »V. Nazora«, pa su od osnutka daleke 1936. godine zaduživali ugledne ljude, koji su bili ljubitelji knjige, da skrbe o osnivanju knjižnice, evidenciji, kupovini i nabavi knjiga. I da knjigu približe čitatelju. Od 1936. godine za knjižnicu je zadužen Josip Tumbas, zatim Milan Jagić, Mato Kovač, Julija Bakić. Prvi pročelnik bio je Stipan Periškić, zatim Matija Tucakov, o radu brinu Pavle Periškić, Milan Bajić, obojica zaposleni u knjižari, zatim dolazi pročelnik Ivan Kovač. To su ljudi koji su o knjižnici u »Nazoru« skrbbili skoro do kraja dvadesetog stoljeća.

Početak dvadeset prvog sto-

ljeća, kada su ratovi, mržnja i razaranje ostali iza nas, počelo se buditi izdavaštvo hrvatskog naroda. Počeli smo dobivati knjige na dar, a neke smo i sami tiskali. Treba to sve uvrstiti u postojeći fundus knjiga Društva.

Za to je potreban rad, ali i stručnost. Na sreću »Nazora«, svoje usluge ponudila je profesorica Marija Maširević, koja ima certifikat za rad u knjižnici. Na sjednici Upravnog odbora održanoj 7. studenog 2007. na dnevnom je redu bilo i sređivanje knjižnice.

Donesena je odluka da profesorica Marija Maširević sredi knjižnicu i upiše knjige u knjigu inventara i popuni kartone za svaku knjigu. Koordinacija ovog posla povjerena je Alojziju Firanju.

Dogovoreno je da se kupe dva

od prašine i sređivale knjige po abecednom redu. Radnu ekipu su činili: Marija Maširević, Marija Firanj, Valentina Gromilović, Lidija Jobađi, Snežana Tošanović i Mario Kirasić. Kada su knjige poredane po abecednom redu, moglo se pristupiti evidenciji i upisu u knjigu inventara u kartone i pečatirati knjige. Utvrđeno je kako postoje stare knjige inventara u koje nisu sve knjige upisane, jer nisu redovito evidentirane.

Da postoje kartoni čitatelja i knjiga u koje su čitatelji upisani. Posljednja knjiga je upisana pod brojem 2277, 13. prosinca 1989. godine. Knjiga nosi naslov Bački Bunjevci i Šokci autora Ante Sekulića.

Mali je kuriozitet ili neki znak - da je prva knjiga koja je upisana po novoj evidenciji djelo također Ante Sekulića.

Poštovani čitatelji, kada poslovi budu završeni do kraja, gospođa Marija upoznat će vas s novouređenom knjižnicom. Dat će vam obavijesti o radnom vremenu i uvjetima učlanjenja, jer svi su ovi radovi urađeni kako bi knjige kojima raspolaže naše društvo mogle doći do vas.

Alojzije Firanj

Crtice o školstvu u Bačkom Monoštoru do 1941. godine

U vrijeme kada se završava izgradnja nove zgrade osnovne škole u Bačkom Monoštoru, treba se podsjetiti kako su i kada prijašnje nastajale.

Katolička osnovna škola počela je raditi 1752. godine. Ona nije imala posebnu zgradu, već je radila u crkvenim prostorijama, jer je Crkva i upravljala njenim radom. Nakon 15 godina, 1767. godine, škola je predana na upravu Općinskom poglavarstvu.

Zgrada takozvane Male škole, s učiteljskim stanom, sazidana je 1880. godine. Kasnije su taj stan koristili školski poslužitelj i dječja školska knjižnica.

Poznato je kako je 1886. godine u Bačkom Monoštoru postojala i radila Izraelska škola, što nam govori da je u mjestu živjelo više Židova. Te je godine u njihovoj školi predavao učitelj Mor Švarc, a zatim Šalomon Pirst. Židovi su u selu imali i sinagogu, koja je 1936. godine srušena.

Veleposjednik Nandor Vamoser darovao je 1886. godine jednu zgradu Općinskom poglavarstvu za školske potrebe njemačkog stanovništva. U njoj je bila jedna učionica i učiteljski stan. Zgradu je narod nazivao »Njemačka škola« i u njoj se nastava odvijala na njemačkom jeziku sve do oslobođenja sela u Drugom svjetskom ratu.

Do 1892. godine nastava se u Maloj školi odvijala na mađarskom i hrvatsko-šokačkom jeziku, a od tada, pa do kraja Prvog svjetskog rata, samo na mađarskom jeziku. Učitelji su 1894. godine osnovali učiteljsku knjižnicu za svoje potrebe.

Takozvana Velika škola sazidana je 1907. godine, a imala je pokraj učionica i jedan učiteljski stan. Naknadno, u dijelu zgrade prema crkvi, dozidana je još jedna, malo niža učionica. Poznato je kako su učenici u 1908. godini priredili kulturno-umjetnički program za narod - javnu priredbu.

Osnovna škola je 1913. godine imala

607 učenika. Tada je učitelj Vasa Miljački vodio dačku knjižnicu, koja je imala 275 knjiga. U 1939. godini škola je imala 1144 knjige: učiteljska knjižnica je brojala 630, a dačka 514 knjiga.

Školskoj je djeci Općinsko poglavarstvo 1923. godine sugeriralo da gledaju prve kino predstave u mjestu. Pred Drugi svjetski rat lutkarske predstave za učenike izvodili su članovi mjesnog Sokolskog društva i mjesna skupina Švapsko-njemačkog prosvjetnog saveza.

Između dvaju svjetskih ratova nastava je održavana na državnom, tj. srpskom jeziku, osim u dvama kombiniranim odjelima, gdje je nastava bila na mađarskom, odnosno njemačkom jeziku.

Škola je tada nosila ime Josipa Juraja Strossmayera, biskupa đakovačkog.

Iz rukopisa: »Kulturni mozaik

Bačkog Monoštora«

Ivan Kovač

Monoštorci snimili igrani film

Djeca, mladež i odrasli su se prije pola stoljeća daleko više bavili amaterskom djelatnošću u kulturi nego danas. Amaterizam organiziran u kulturnim društvima, mjesnim kulturno-prosvjetnim zajednicama i sindikalnim organizacijama poduzeća imao je ne samo moralnu, već i znatnu materijalnu pomoć. U svim mjestima radile su brojne sekcije, čije je programe domaća i publika na gostovanjima toplo pozdravljala. Najmasovnije su bile kazališne i folklorne sekcije, ali su se organizirale i sekcije, za ono vrijeme neuobičajene, pogotovo na selu.

Tako je početkom šezdesetih godina Mjesna kulturno-prosvjetna zajednica u Bačkom Monoštoru imala veoma aktivnu kino sekciju. Članovi filmskih novosti ove sekcije snimali su žurnale o kultur-

nim i drugim događanjima u mjestu. Oni su prikazivani u mjesnom kinu prije početka filma i dobro su primani od publike.

Lijep prijem bio je motiv da članovi kino sekcije koncem 1964. godine snime i prvi igrani film pod naslovom: »Desilo se«, u žanru komedije. Rađen je po ugledu na nijeme filmove Charlja Chaplina, a mimiku i pantomimu pratila je glazba s magnetofona. Premijera filma u Domu kulture na priredbi »Mikrofon je Vaš« izazvala je buru smijeha kod publike.

Scenarij i režija filma bili su povjereni Eduardu Novaku. Kamerman je bio Đorđe Luković. Pokraj mnogobrojnih statista, u polusatnoj filmskoj storiji glavne su uloge tumačili Mihajlo Helfrih, Martin Gužalić i Josip Patarić. Film je snimljen ruskom kamerom »Sport I« u vlasništvu MKPZ (čiji je bio i magnetofon), a prikazan je na

kino-projektoru mjesne osnovne škole.

Autori su osnovno znanje o snimanju filma stekli na seminaru u Somboru, koji je organizirao kino klub »Ernest Bošnjak«. Ohrabrena uspjehom, MKPZ je dala sebi zadaću kupiti kameru od 16 mm, kojom bi snimala iduće Šokačko prelo i bolje mogla pratiti kulturna i druga događanja u mjestu, pa i šire.

Danas bi kulturni djelatnici Bačkog Monoštora trebali pronaći i otkupiti žurnale i ovaj film – kako bi se sačuvali od zaborava. Jedne večeri mogli bi se ponovno prikazati za izabranu publiku, s odgovarajućim stručnim komentarom, jer oni pripadaju kulturnoj povijesti sela.

Iz rukopisa:

»Kulturni mozaik

Bačkog Monoštora«

Ivan Kovač

»Švicarska sirana« u Somboru

Tridesetih godina 20. stoljeća u Somboru dolaze dva Švicarca, otac i sin prezimenom Dudli, te na periferiji grada Sombora, na Gakovačkom putu, podižu mljekaru, koja je 1934. godine počela s radom i to uspješno. No, po odlasku oca, sin zanemaruje posao i mljekaru prodaju Eugenu Grabinskom. Mljekara i dalje zadržava prvobitno ime »Švicarska sirana«, te je kao takva radila sve do 1944. Eugen Grabinski je mljekaru znatno proširio. Dogradio je novi odjel - topionicu. Montirao je još jedan kazan, a organizirao je i otkup mlijeka na taj način što je kupujući krave i dajući ih seljacima stimulirao proizvodnju. Otplata krava išla je preko isporučenoga mlijeka, te je s povećanjem proizvodnje proširio i područje otkupa, a osniva i svoje prerađivačke kapacitete - postaje u Stanišiću, Kljajićevu, Kucuri, Savinom Selu, Sivcu, Deronjama, Crvenki, Aleksi Šantiću, Stararu, Telečki i drugim mjestima.

Ove relejne otkupne postaje otkupljuju mlijeko sa svoga područja i prerađuju ga u sireve, uglavnom trapist, koji donose u središnju mljekaru, odakle se poslije zrenja sir prodaje. Za proizvođače mlijeka, koji su stanovali dalje od grada ili otkupnih postaja, mlijeko se otkupljivalo tako što je mljekara po mlijeko slala svoje vozače, koji su preuzimali mlijeko na vratima proizvođača. Tamo gdje je bila prigodna željeznička mreža, postaja i veza, a Sombor s okolicom je to imao, mlijeko je predavano i prenošeno na taj način.

Dnevno se otkupljivalo od 4 do 5 tisuća litara mlijeka. Radnici su u mljekari radili u dvjema smjenama po 12 sati dnevno.

Proizvodi mljekare bili su razni sirevi i maslac. Ovi su sirevi bili vrlo cijenjeni, jer se poklanjala velika pozornost

njihovoj kvaliteti i ukusnom pakiranju. Sirevi koje je proizvodila ova »Švicarska sirana« bili su: Helga - topljeni ementaler sir, minjon ekstra, blok sir, Vera - najfiniji topljeni sir, Chester vulkan sir, Desert blok sir, Jeftina paprika sir, Desert sir s okusom srdela i senfa itd. Mljekara je proizvodila i sireve - romadur, ementaler, trapist edamski Holand, turist, tilziški i somborski sir. Proizvodi su bili i čajni maslac od svježeg pasteriziranog mlijeka i topljeno maslo u limenkama od 25 kilograma.

Godine 1941. rad u mljekari trpi zastoj, prerađivačke postaje u drugim mjestima se zatvaraju, sve instalacije se prenose u somborsku mljekaru, a na koncu vlasnik Grabinski 1944. sav inventar i mljekaru predaje upravi grada Sombora.

Nakon toga mljekara se pripaja Zemljoradničkoj zadruzi u Somboru, a s osnivanjem glavne Prehrambene industrije Autonomne Pokrajine Vojvodine mljekara se uklapa u »Narodno mljekarstvo Vojvodine«. Godine 1951. mljekara se osamostaljuje i postaje »Gradska mljekara«, a kasnije »Mlekoprodukt« - industrija mliječnih proizvoda.

Mljekara se 1962. pripaja tadašnjem Poljoprivrednom kombinatu u Somboru, 1968. počinje probna proizvodnja sladoleda u novoizgrađenim pogonima. Tadašnja mljekara i novoizgrađena tvornica sladoleda na temelju natječaja Večernjeg lista dobivaju naziv »Somboled«. Tom se kompleksu 1968. pripaja klaonica »Somes«, a 1983. godine u pogonima »Somboleda« počinje proizvodnja na liniji za ultrafiltraciju - sir Peta. Te iste, 1986. godine formira se RO »Panonka«, a RO »Somboled« postaje OOUR u sklopu novoformirane radne organizacije. Sredinom 1989.

»Somboled« se formira kao samostalno poduzeće za preradu mlijeka u sklopu složenog poduzeća Poljoprivrednog kombinata »Sombor«, 1991. »Somboled« se organizira i registrira kao dioničarsko društvo, s nekoliko proizvodnih odjela - za proizvodnju sladoleda, topljenih sireva, konzumnih proizvoda, pasteriziranog mlijeka, jogurta i drugih kiselomliječnih proizvoda.

Od sireva veoma su traženi polutvrđi, meki i autohtoni Somborski sir u kačici (drvenoj).

U »Somboledu« se proizvodi nekoliko vrsta - tipova sladoleda i zamrznutih deserata. U odjelu sirane proizvode se i polutvrđi sirevi tipa trapist i edamer.

Somborsku mljekaru - »Švicarsku siranu« proslavio je nadaleko čuveni sir u kačicama, koji se još proizvodi na tradicionalan način, a ovakva proizvodnja karakteristična je za Sombor i njegovu okolicu. Preradom posebno obranih i odabranih vrsta sireva, dobiva se topljeni sir čija proizvodnja datira iz pedesetih godina.

Proizvod koji omogućava da potrošači konzumiraju najbolje komponente mlijeka je sir Feta, koji se proizvodi na liniji za ultrafiltraciju. Treba napomenuti kako »Somboled« ima jak i razvijen vozni park, organizirano otkupljuje mlijeko, i ima dobru proizvodnju i distribuciju.

Dok je pisan ovaj članak robna marka tvornice »Somboled« još je postojala, ali je ona sada na tržištu promijenila svoje ime u »Dukat«. Do ove promjene je došlo, jer je somborski »Somboled« od 2003. godine hrvatska kompanija »Dukat«.

Stipan Pekanović, mlađi

Na satima hrvatskog jezika

Na kraju smo još jedne školske godine. Učili smo i vrijedno

radili, pa smo sada zaslužili i odmor. Dugo toplo ljeto je pred nama i spremamo se na more, što možete vidjeti i na našim crtežima. Razveselit ćemo vas i u ovom broju malim šalama. Evo što smo naučili tijekom ove godine.

Što ti se najviše dopalo na satima hrvatskoga jezika i što si naučio, odnosno naučila?

Na satima hrvatskoga jezika mi se sve dopada. Volim crtati

i učiti nove riječi. Uživam kada čitamo priče ili pjesmi-
ce.

- Aneta, 1. razred

Na satu hrvatskoga jezika volim crtati, odgovarati na postavljena pitanja i rješavati zadatke koje nam nastavnica postavi.

- Tomislav, 1. razred

Sviđa mi se kada na satima hrvatskoga jezika učimo o Hrvatskoj i tako je bolje upoznajemo. Volim kada se igramo, pričamo i čitamo »Zvrk«.

- Martina, 2. razred

Ove godine sam naučila neke nove riječi i saznala nešto novo o pojedinim gradovima u Hrvatskoj. Na satima hrvatskog volim igrati igre, čitati i pisati.

- Ivana, 2. razred

Meni se najviše dopada kada se igramo i tako naučimo nešto novo. Ove smo godine naučili nešto više o nekim gradovima u Hrvatskoj i upoznali se s njihovim znamenitostima.

- Anja, 2. razred

Šale preuzete iz »Zvrka«,

svibanj 2008.

Tužan san

Usred noći iz Ivičine se sobe začuje tužan plač.

Zabrinuti otac utrči u sobu i brzo probudi Ivicu.

- Ivice, što se dogodilo? Zašto plačeš?
- Sanjao sam da se srušila škola! - jecajući će Ivica.
- Ma to je bio samo san - tješi ga tata.
- Baš zato i plačem.

Zadnja rečenica

- Martine, zašto spavaš na nastavi? - vikne učitelj.
- Ne spavam - reče Martin.
- Onda ponovi moju zadnju rečenicu - kaže učitelj.
- Martine, zašto spavaš na nastavi? - reče Martin.

Zeleno

Idu dva dinosaura gradom i stanu pokraj semafora. Prvi uzme svjetlo u namjeri da ga pojede.

- Ne jedi to! - vikne drugi.
- Zašto? - začudi se prvi.
- Pa vidiš da je zeleno.

Uređuje: Monika Vekonj

Kako se izboriti s vrelinom ljeta

dr. Marija Mandić, rođena Matarić

U sprkos najboljim namjerama i obilju korisnih informacija, svi smo bar jednom u životu bili žrtve sunčanih zraka, koje, kao što znamo, ne uzrokuju samo opekline već i prijevremeno starenje i rak kože. Osim promjena na koži u ovim vrelim danima doći će i do promjena u našem organizmu. Ove promjene nisu uvijek ugodne i najčešće nas ometaju u normalnom obavljanju svakidašnjih aktivnosti. Kako bismo uistinu uživali u ljetu, ako već ne idemo negdje na primorje, svakako je potrebno pridržavati se nekih općih načela i savjeta upravo o tome - kako se izboriti s vrelinom ljeta.

Prije svega, od 11 do 16 sati ne bi trebalo boraviti vani, osim u slučaju da u pretoplim stanovima i kućama ne postoje rashladni uređaji. Tada se preporučuje boravak u parkovima s puno drveća i pojačanim strujanjem zraka. Sve se više u stanove i kuće ugrađuju klima-uređaji, pa tako prilikom njihovog korištenja uvijek treba biti oprezan. Razlika u temperaturi prostorija u odnosu na vanjsku temperaturu treba biti između osam i deset stupnjeva. Čak i po najvreljim danima ne smije se programirati klima na temperaturu ispod 18 stupnjeva.

Što se tiče odijevanja, neophodno je oblačiti garderobu od prirodnih materijala i svijetlih tonova. Sintetika se ne preporučuje, jer ćete se u njoj samo upariti i stvoriti pogodno tlo za razvoj bakterija.

Uska garderoba usporava disanje i narušava termoregulaciju organizma. U odjeći svijetlih boja od prirodnih materijala - kao što su pamuk i lan, bit će vam mnogo ugodnije.

Pijte tople (ne vrelе) čajeve. Pretjerano ohlađeni napitci neće nadoknaditi manjak tekućine. Oni se duže zadržavaju u želucu pa im treba više vremena da dospiju u stanice. Osim toga, uvjetuju i pojačan rad znojnih žlijezda. Treba piti tekućinu koja je otprilike sobne temperature.

Koliko god nevjerojatno zvučalo, topli zeleni čaj će vam najbolje utoliti žeđ. Tu su i čaj od mente, negazirana mineralna voda, kompoti i voćni sokovi od jabuke, limuna, naranče i grejpfruta, prirodni napitci od mrkve i cikle. Ipak, osobe koje se mnogo znoje trebaju konzumirati mineralnu vodu, kako ne bi došlo do elektrolitnog disbalansa. Slatka gazirana pića treba izbjegavati, jer sadrže šećer, pa ćete i dalje biti žedni. Nemojte pretjerivati ni s napitcima koji sadrže kofein.

Ukoliko, pak, planirate pocrnjati na najprirodniji način ne preostaje vam ništa drugo nego sunčati se, naravno do 11 sati i popodne tek od 17 sati. Tada ćete dobiti najbolju boju, bez opasnosti da izgorite na suncu i tako

zaradite sunčane opekline. Tipična opekline nestaje za nekoliko dana, ali zlo koje učini vašoj koži može izbiti na vidjelo i nekoliko godina kasnije.

Nakon pretjeranog sunčanja, osim grimizno crvenog lica, nastaju i neki drugi simptomi, koji upozoravaju da je vrijeme pobjeći sa sunca. Na primjer, svrab kože je reakcija na tvari, koje u organizmu nastaju kao reakcija na proces upale.

Rane i plikovi, pak, ukazuju na mnogo teže opekline kod kojih se oštećenje proširilo od površnih do dubljih slojeva kože. Ovu vrstu sunčanih opekline prate jeza, visoka tjelesna temperatura i mučnina. Tada je najbolje maknuti se sa sunca i prvih 12 sati poslije zadobivenih opekline uzimati blago sredstvo protiv bolova, kao što je aspirin, brufen ili paracetamol.

Kako biste smanjili nastali otok i osjećaj žarenja možete koristiti hladni tuš ili hladnu kupku, ili stavljati hladne obloge na opečena mjesta. Pazite da previše ne isušite kožu. Nemojte koristiti led, jer biste mogli oštetiti kožu. Ne stavljajte na opekline nikakve masne supstancije.

Ti »kućni lijekovi« zadržavaju toplotu i usporavaju proces ozdravljenja. Umjesto toga, hladite opečenu kožu lakim gelovima, koji sadrže umirujuće sastojke na bazi aloje ili kamilice.

Svakako, sve probleme sa sunčanim opeklinama možete izbjeći ukoliko koristite kreme za sunčanje s različitim vrijednostima zaštitnih faktora. Ova vrijednost zaštitnog faktora nam govori koliko je sunčeve svjetlosti blokirano. Na primjer: zaštitni faktor 8 znači da je osam sati sunčanja s kremom jednako jednom satu sunčanja bez zaštite. Sredstva za sunčanje sa zaštitnim faktorom 15 ili većim štite kožu bolje nego ona s manjim zaštitnim faktorom.

Izlaganje suncu je, naravno, najprirodniji način tamnjenja, ali je teško kontrolirati količinu zračenja, koju će koža primiti. Upravo se zbog toga u posljednje vrijeme sve češće koriste umjetni načini tamnjenja, a najpoznatiji među njima je sunčanje u solariju. O kvaliteti lampi u solariju ovisi pravilna kombinacija UV-A i UV-B zraka, koja omogućuje sigurno tamnjenje i duže zadržavanje preplanulog tena, te postizanje prirodnog izgleda.

Sunčanje u solariju efikasan je i preporučljiv način da se postigne tamni ten. U solariju se mogu koristiti preparati za sunčanje sa zaštitnim faktorom, ali samo ako je koža svijetla i osjetljiva, te preparati za postizanje jače boje i njegu kože, koji se koriste samo za sunčanje u solariju.

Solarij ne smiju koristiti osobe mlađe od 18 godina, osobe s jako osjetljivom i svijetlom

kožom te svijetlim očima i kosom, oni s karcinomom kože ili koje potječu iz familija sa sličnim bolestima, te osobe s velikim brojem madeža, posebno većih i ispupčenih madeža. I pokraj svega navedenog neophodno je imati na umu da su solarij i pretjerano izlaganje sunčevim zrakama najveći neprijatelji kože i madeža, s tim da su osobito ugroženi djeca i mladi.

Nakon svega navedenog izgleda kako je najzdravija opcija za postizanje preplanulosti - „ten iz tube ili bočice«. Ali ne treba se pre-rano radovati. Samopotamnjenje kremama i sprejevima predstavlja pravu vještinu kojoj se mora pristupiti s posebnom pažnjom, kako ne biste postali postidena vlasnica narančastih fleka, dlanova, koljena, lakata i kože neugodnog mirisa. ■

IMPRESSUM

MIROLJUB (izlazi 4 puta godišnje). List Hrvatskog kulturno-umjetničkog društva »Vladimir Nazor«, 25000 Sombor, Venac Radomira Putnika 26, tel. 025/38-173; fax: 025/26-019.

Nakladnik: Novinsko-izdavačka ustanova »Hrvatska riječ«, Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica

tel/fax: 024/553-355

hrvatskarijec@tippnet.rs

www.hrvatskarijec.co.yu

Za nakladnika: Jasminka Dulić
Urednik Nakladničke djelatnosti NIU »Hrvatska riječ«: Milovan Miković

Uredništvo: mr. Matija Đanić, glavni i odgovorni urednik lista, Janoš Raduka, zamjenik glavnog urednika, te članovi Zoran Čota, Alojzije Firanj, Antun Kovač, Josip Pekačević, Šima Raič, Pavle Matarić, Monika Vekonj.

Lektorica: Katarina Vasiljčuk
Tehnički urednik: Thomas Sujić
Prijelom teksta: Jelena Ademi
Urednica fotografije: Nada Sudarević
List je registriran u Ministarstvu za informacije Republike Srbije broj 2583/2.2.1998.

Tisak: »Rotografika« doo Subotica
E-mail: vnazor@sbb.co.yu
Web strana: tippnet.co.yu/media/miroljub
Naklada: 900 primjeraka

**ANTUN KOVAČ
- PAŠIN**

Antun Tuna Kovač rođen je 4. travnja 1945. godine u Bačkom Monoštoru u obitelji siromašnijih poljoprivrednika - oca Antuna i majke Anice. Osnovnu školu završio je u svom rodnom mjestu,

srednju tehničku u Subotici, gdje upisuje i Višu građevinsku na kojoj je i apsolvirao. Zaposlio se u somborskom Gradskom poduzeću »Dušan Staničkov«, kasnije »Projektbiro«, gdje i sada radi na poslovima dokumentacije niskogradnje.

Sa suprugom Katom, medicinskom sestrom, ima tri kćeri: Anu, Mariju i Jelenu, te unuku Saru.

Još od svoje mladosti, osim profesije koju obavlja sa zadovoljstvom, tri su mu stvari zaokupile život: zabavna glazba, filmovi i putovanja. Voli šetnje, rekreativno trčanje i vožnju biciklom.

Pisanjem se počeo baviti još kao sred-

njoškolic, no, ipak, intenzivnije devedesetih godina minulog stoljeća. U teškim vremenima inspiraciju je pronalazio u siromaštvu i bijedi minulog vremena, a danas u suvremenim deformacijama - prekomjernoj uporabi droge, duhana, alkohola, preobilnoj ishrani, neshvatljivoj gramzivosti i slično.

Njegovi su sastavi u svakom pogledu specifični i odmah prepoznatljivi. To su često originalni, ponekad već zaboravljeni stari izrazi, a pomalo i neobičan sklop rečenice, uporaba padeža i slično. Upravo tom specifičnošću on želi sačuvati od zaborava posebnosti naroda i sredine iz koje potječe. U većini slučajeva svoje sastave piše lokalnom monoštorskom ikavicom, koristeći stare šokačke izraze, a sve to prožeto s puno specifičnog humora i rime. U svakom pogledu pjesnik je osobenog stila.

Svoje je sastave počeo objavljivati u listu GP »Dušan Staničkov«, a kasnije i u brojnim drugim izdanjima. Tako su mu pjesme tiskane u kalendaru »Subotička Danica«, u časopisima »Lira naiva«, »Klasje naših ravni«, katoličkom listu »Zvonik«, tjedniku »Hrvatska riječ«, zbirkama KLC »Rešetari« u RH, mjesečniku HMI »Matica«, knjizi »Šokačka čitanka« iz Osijeka, našem »Miroljubu« i drugim izdanjima ovog HKUD-a, te u knjizi »Monoštorska lirski traganja«. Svoje sastave Tuna često i rado čita na prigodnim skupovima, a čitao ih je i u emisijama Radio i TV Sombora, te u nekoliko katoličkih crkava. Na subotičkom

Velikom prelu 2007. godine dodijeljena mu je druga nagrada.

Matija Đanić

Uprskano zdravlje

Svi kažu »jidite voće i povrće, to Vam je sve zdravo i izvor života, čuvajte se crvenog mesa i masnoće« - biti vegetarijanac nije sramota!

Kako da jidem to povrće i voće kad je prskano, možda sedamnaest puta, ni tičiće, ni crvi, ni pate to neće, al' čovek je protuva, on sve proguta.

I sad više stvarno ne znam šta da jidem, malo glabljem sebe, al od tog' sam gladan, onda grizem ženu pa moram da idem vadit krv jer od nje mi holesterol strada?!

Ja onda, zdravo bišan i gladan, uvatim kruva, slanine i luka, i sve to obrijem, pa dobro podrignem i naposlitku svatim da živim luksuzno - luk jidem i suze lijem!

Antun Kovač

**JOSIP DUMENDŽIĆ
- MEŠTAR**

Pjesnik Josip Dumendžić - svima nam znani Meštar - rođen je u Bođanima 6. srpnja 1951. godine u obitelji poljodjelaca - oca Stipana i

majke Kate, rođene Herbst. Osnovno je obrazovanje stekao u svom rodnom selu i u susjednoj Vajskoj, a klasičnu gimnaziju Paulinum završio je u Subotici. Kratko je vrijeme živio u Ljubljani, a nakon toga, sve do 1991. godine, u Borovu, radeći u Jugoslavenskom kombinatu gume i obuće, gdje je, uz rad, završio i peti stupanj obrazovanja gumarske struke. Nakon toga, a uvjetovano političkom situacijom u zemlji, vraća se u Bođane, gdje se i sada bavi poljodjelstvom.

Pisanjem pjesama počeo se baviti 1966. godine objavljujući ih u tvorničkom listu »Borovo«, čiji je honorarni dopisnik bio sve do 1991. Po povratku u Bačku

svoje sastave pretežito objavljuje u nama znanoj ovdašnjoj hrvatskoj periodici: kalendaru »Subotička Danica«, katoličkom listu »Zvonik«, tjedniku »Hrvatska riječ«, te u našem »Miroljubu«. Suautor je dviju zbirki pjesama grada Vukovara (»Četvrta smjena« 1980. i »Krijesnice« 1982.), dok je prvu samostalnu zbirku pjesama »Šokačke radosti i tuge« objavio 2001. Zastupljen je i u knjigama poezije hrvatskih pjesnika, koji žive izvan matične zemlje svog naroda, objavljenim u Rešetarima u Hrvatskoj - »Nad vremenom i ognjištem« (2004.), »Domo-vinski smiješak u letu vremena« (2005.), »Dodiri, odlasci« (2006.), te »Odbljesci kruga« (2007.). Sastavi su mu objavljeni i u osječkom izdanju »Šokačke čitanke« (2006.). Sudionik je svih susreta pjesnika »Lira naiva« od 2003. do 2007., te su mu i sastavi objavljeni u zbirkama s tih susreta.

Uz navedeno, pisao je i o šokačkim narodnim običajima u jugozapadnoj Bačkoj, što je objavljeno u Subotičkoj Danici za 2005. i 2006. godinu. Piše na šokačkoj ikavici, ali i na hrvatskom književnom jeziku. Suradnik je Leksikona podunavskih Hrvata - Bunjevaca i Šokaca.

M. Đanić

Šokačka himna

Nikad davno stigli u ravnicu
Sve uz Dunav di caruju žita
Obučeni u nošnju šokacku
I pamteći gradovrška lita.

S puno truda kućili se vridno
U brazdi nas zaticala zora
I dok pogled milovo je vrance
Smiškala se zlatnog klasna mora.

U amanet dici svojoj dali
Običaje, viru praotaca
Riči naše ikavice mile
Što je divan Hrvata-Šokaca.

Pa i danas tambura se čuje
Vije kolo i to na dvi strane
Fala Bogu svoji smo na svome
Još uvijek su zelene nam grane.

Josip Dumendžić Meštar

Vjenčane slike naših Bunjevaca i Šokaca

FRANJA KRAJNINGER
rođen 1885. g. u Somboru

MARIJA LUKIĆ
rođena 1896. g. u Somboru

VJENČANI 1914. godine

ANTUN KOVAČ »PAŠIN«
rođen 2. 12. 1914. g. u Monoštoru

ANICA ŠIMUNOV »BURGINA«
rođena 13.7. 1919. g. u Monoštoru

VJENČANI 27. 1. 1937. godine

Obitelj

V eć mi blijedi sjećanje na vrijeme kada sam sjedio u krilu svoga djeda i slušao priče, koje su bile vrlo zanimljive i budile moju dječju maštu. Sjećam se i obiteljskih objeda, kada smo se kratko pomolili ili se samo prekrizili. Otac bi uzeo kruh, prekrizio ga nožem i odrezao svakome komad kruha, stariji su sipali hranu po redu, a meni je majka izvadila u tanjur. To su prva sjećanja na moju obitelj, koja nosim i danas, iako je od tada prošlo više od pola stoljeća.

Obitelj je osnovna stanica društva, ona je najsigurnije mjesto za svakog svoga člana. Dom je mjesto u kojem smo svi došli na ovaj svijet, naučili ono što znamo i postali ono što jesmo. Po tome je važan za svakoga od nas. Obitelj ima i društveni značaj. U njenom okrilju rađa se novi život, zatim ima psihološku odgojnu, socijalnu i gospodarsku funkciju. Dom mora čuvati najviše moralne i duhovne vrijednosti. Sve ove nabrojene vrijednosti i još mnoge, koje nisu spomenute, poznate su od zasnivanja prvih obitelji - još od Adama i Eve.

Obitelj je suviše vrijedna da ostane netaknuta. U nju je vrag umiješao svoje prste. Iskoristio je nemir u srcu čovjeka, koji nikad nije zadovoljan i stalno je u pokretu. Zasiti ga napor, a i dobro. Uvijek se traži nešto novo, bolje, lakše. Preko tih želja za ljenčarenjem i ugodnostima čovjek upada u grijeh. Grijeh je najveći neprijatelj obitelji - prijevara, alkohol, prostitucija, homoseksualnost, droga itd.

Osvimimo se malo u povijest. Razvojem

znanosti i tehnike društvo na dramatičan način prelazi iz feudalizma u kapitalizam. Obitelj prelazi iz patrijarhalnog tipa u građanski. Bračni par s malo djece. Članovi obitelji u novom se ambijentu otuđuju, malo vremena provode zajedno - škola, posao, gradski život otvaraju nove poglede. Gube se autoriteti - djeca, roditelji, učitelji i ostali. Dva svjetska rata s bezbroj žrtava i uništenja dovela su u pitanje tip društva s tradicionalnim kršćanskim korijenima. Ova kriza vrijednosti pridonijela je širenju novih pokreta i ideologija, koji razorno utječu na obitelj. Svjedoci smo kako ono što se nekad nazivalo grijehom, danas ulazi u zakone mnogih država: prostitucija, preljuba, razvod, pornografija, pobačaj. Žele se ozakoniti jednospolni brakovi, pravno priznati pet rodova: muško, žensko, homoseksualac, lezbijka i heteroseksualac. Imamo stalno buđenje i poticanje nagona od strane društva. Masovna kultura jedino se trudi ponuditi dokolicu, štoviše, ona želi da dokolica postane stil života. Sve ovo dovodi do destabilizacije kršćanske obitelji.

U protekloj godini dogodila su se tri impozantna događaja, koja su pokazala kako se obitelj može obraniti od nedaća, koje joj nameću suvremeni život i društvo. Na Trgu svetog Petra u Rimu 12. svibnja 2007. godine održan je »Family day«. Tu su se sakupile obitelji iz cijele Europe kako bi se suprotstavile paketu novih zakona, koji je trebao biti usvojen u parlamentu Italije, a išao bi nauštrb obitelji i morala. Bilo je prisutno preko milijun

osoba. Drugi masovni skup obitelji održan je u Španjolskoj 30. prosinca 2007. godine na dan Svete obitelji. Po procjeni organizatora bilo je preko dva milijuna ljudi. Sudjelovalo je pedeset biskupa i kardinala i svi karizmatički pokreti. Značajan doprinos na oba skupa dao je i Neokatekumenski put i njegovi tvorcii Kiko i Karmen. Povod skupa je bio usvajanje zakona koji uništavaju obitelj i samog čovjeka. Ekspres razvod, vjenčanje između istih spolova, besplatna promena pola, država organizira orgije za mlade - seks i alkohol. Roditelji se zovu osoba A i osoba B. Osoba B može biti i muško i žensko i bilo tko. Ovaj skup jedino je prenosila katolička televizija. Ovaj susret je potpuno uspio i postoji želja da se održi i u drugim gradovima Španjolske. Švedski kongres održan u Varšavi u svibnju 2007. godine pokazao je kako u svijetu ima dovoljno onih koji drže do braka i obitelji dajući nadu za budućnost, unatoč izazovima i problemima s kojima se obitelj danas suočava. Kongres je donio odluku da 2008. godina bude godina obitelji. Ponovno otkrivamo stare vrijednosti obiteljskog života. Otkrivamo kako je on najisplativiji i najzdraviji za čovjeka i da se u njemu najbolje osjećamo. U današnjem svijetu praštanje i tolerancija imaju deklarativno velik značaj. Ako možemo svima praštati, zašto ne bismo i našem bračnom drugu i svojoj djeci? Obitelji su spoznale svoj značaj i mjesto u suvremenom svijetu i riješile se za njega boriti.

Alojzije Firanj

Molitva pčele

Bože, ja sam mali i nježan stvor tvoj.
Oprosti mi što ne umijem bolje iskazati
molitvu moju.

Ali, razumi me. Zaštiti mene malu,
moju majku, sestre i braću, od
gromova, oluja, bolesti i neprijatelja
mojih.
Stavi mnogo rose na cvijeće tvoje,
zaštiti ga od vjetrova, hladnih kiša i
bolesti, da svaki cvijet tvoj dugo,
dugo u
cvatu traje.

Modri svod na nebu tvom podigni
visoko, neka blaga svjetla tvoja što
duže tvoju zemlju obasja.

Srce mi ojačaj da mogu dugo, visoko i
daleko letjeti kako bih uspjela da od
cvijetova tvojih nastanu sočni plodovi,
a mojoj zajednici, koju si ti stvorio,
da osiguram zimnicu.

Bože moj, molim te.

Franjo i Boris Tomažin

Franjo Tomažin je poznati europski i svjetski pčelar, član Svjetskog sajma pčelarstva i burze. Iz Srbobrana je i autor je brojnih knjiga o uzgoju matica i unapređenju pčelarstva. Svoju pjesmu „Molitva pčele“ posvetio je Trećem svjetskom sajmu pčelarstva, koji je održan u Italiji, u gradu Milanu, u bazilici sv. Ambrozija. U Somboru, 26. lipnja 2008.

Stipan Pekanović

HRVATSKARIJEČ
»SVAKOGA PETKA NA KIOSCIMA«

MURPHYJEV ZAKON

Budala na visokom položaju je kao čovjek na vrhu visoke planine: njemu se sve čini malim, a i on se svima čini malim.

Nikad ne raspravljaj s budalom - ljudi možda neće uočiti razliku.

Sve je manje važno koliko nešto košta, nego koliko si kupovinom uštedio.

Čovjek s jednim satom zna koliko je sati. Čovjek s dva sata nikad nije siguran.

Sve što je dobro u životu ili je nezakonito, ili nemoralno, ili goji.

Samo je zezanje prava stvar. Sve ostalo je zezanje.

Koliko je duga minuta ovisi s koje se strane WC-a nalaziš.

Ako nešto može poći naopako, poći će naopako.

Murphyjev zakon nije izmislio Murphy, već netko drugi koji se isto tako zvao.

Najbolji način da uspiješ u politici je da nađeš gomilu koja negdje ide i staneš joj na čelo.

Antun Kovač

POSLOVICE

Na ovom svijetu ništa nije nužno osim kruha.

Kruh uzimaj iz zemlje, a ne iz tuđih usta.

Na kruh treba misliti prije nego što sjednemo za stol.

Lakše je naučiti kruh jesti, nego ga zaraditi.

Kruh zaraden sramotom brzo se pojede.

Alojzije Firanj

ŠALA MALA

Sjećaš li se, dragi - šapće mu ona - kako je grmjelo i sijevalo kad smo se upoznali?

Sjećam se! A ja, zaljubljen, nisam ozbiljno shvatio Božju opomenu.

M. Đanić

MUDRI SAVJETI

Čovjekova okolina je veoma važna - toga smo svjesni. Ali teško prihvaćamo svoju odgovornost. Uvijek mislimo da je netko drugi odgovoran ako se loše osjećamo.

Pozitivan odnos prema okolini i prihvaćanje svega s dobre strane, rađa u nama osjećaj blaženstva. Okolina nam je također zahvalna.

Dobro je svoju okolinu promatrati, a ne suditi. Trebamo se voditi prema unutarnjem glasu.

Čovjek, kao pojedinac, sa svojim sitnim djelima pravi male korake, ali to je dio mozaika bez kojeg je slika svijeta nepotpuna.

Ako želimo primati samo najbolje, moramo za tim težiti i ići u tom pravcu.

Alojzije Firanj

BEĆARCI

Bećar bio bećar i ostao, valda mi se zato i dopao.

Moj je dragi bećarina stara, po tri noći kod kuće ne spava.

Igram, pivam, nike brige nemam, žene same vode brigu zame.

Lipa snaša izašla iz šaša, digla skute, noge joj se žute.

Bako moja mislim da ću moći, kad se smrači u tvoj krevet doći.

Alojzije Firanj

VICEVI

- Ja sam od svoga muža napravila milijunaša.
- A što je bio prije nego što ste se vjenčali?
- Milijarder.

- Što bi radio kad bi na lotu dobio jednu milijardu?
- Baš ništa.

- Gospodo - prilazi prosjak prolaznici - tri dana nisam okusio zalogaja.
- Eh, kamo sreće da imam vašu volju.

- Čemu, po vašem mišljenju, imate zahvaliti za svoju duboku starost?
- Prije svega tome što sam rođen još prije devedeset godina.

- Doktore, doktore, onaj simulant iz sobe 15 upravo je umro.
- Eh, taj baš pretjeruje.

Alojzije Firanj

Sabor društva

Viškoveci

Naši glumci

